

הברירות שעומדות בפני ח'מינאי: להסלים את המצב או לבלוע את הכבוד בשביל ההישרדות?

written by אלי קלוטשטיין | 22.06.2025

מנהיג איראן, עלי ח'מינאי, ראה הרבה דברים בחיים. הוא מנהיג את משטר האייתוללות כבר עשרות שנים, תחילה כנשיא מ-1981 ולאחר מכן כיורשו של רוחאללה ח'ומייני כמנהיג הרוחני העליון של הרפובליקה האסלאמית מ-1989. 44 שנים הוא עומד בראשות אחת המעצמות האזוריות הגדולות של המזרח התיכון.

במסגרת תפקידו בהנהגה עבר ח'מינאי טלטלות קשות ורגעים מכריעים, כולל במהלך מלחמת איראן-עיראק בשנות השמונים, ולהבדיל במהלך השנים הארוכות של בניית תוכנית הגרעין, הקמת ארגוני השלוחה האזוריים של טהרן והעצמת צבאה. במובנים רבים הוא האיש שהביא את איראן למקום שבו ניצבה ערב המלחמה, כולל הקמת טבעת האש סביב ישראל, וממש באחרונה כאשר עמדה במרחק נגיעה קלה מהפיכה למעצמה גרעינית של ממש.

אבל כעת, שבוע בלבד אחרי התקיפה הישראלית חסרת התקדים על ארצו, הוא ניצב בפני צומת מכריע. בגיל 86 הוא ייאלץ לקבל החלטה חשובה על המשך הדרך האיראנית, והחלטתו יכולה לחרוץ את גורלו האישי לחסד או לשבט ☹️ אבל גרוע מזה, את גורל עמו והמשטר שלו.

צריך להבין את הרקע של מהלך העניינים כדי לנסות להיכנס לראש של ח'מינאי: מרגע שיא, אולי, של המאבק בישראל עם הטבח ב-7 באוקטובר, הלכה איראן ☹️ שהייתה הפטרונית של מעשי הרצח שביצע חמאס, ונתנה להם את ברכתה, הכוונתה ומימונה ☹️ ונכנסה לסחרור מסוכן של דינמיקה שהיא לא הצליחה לשבור. כמה החלטות שקיבלה מאז הובילו אותנו לנקודה שבה אנו מצויים כיום.

ראשונה הייתה התגובה האיראנית למתקפה על הקונסוליה האיראנית בדמשק, עוד כשהרודן בשאר אלעסד היה שם בשלטון, ב-1 באפריל 2024. תקיפה זו הייתה החיסול הראשון לכאורה שביצעה ישראל נגד בכיר איראני, שבו נהרג מפקד כוח קודס בסוריה ובלבנון, מוחמד רזא זאהדי.

ההחלטה כיצד להגיב למתקפה הזאת הייתה טעות איראנית מרה: לראשונה בהיסטוריה היא תקפה משטחה 12 ימים לאחר מכן את ישראל במטח של טילים בליסטיים, טילי שיוט וכטב"מים, וכך יצרה את התקדים של עימות גלוי בין המדינות, בתום שנים רבים של מלחמה סמויה ושימוש בשלוחות שונות. בתקיפה זו לא ספגה ישראל כמעט נזק ישיר, בין היתר הודות לקואליציה בינלאומית של מדינות שסייעו לה להדוף את המתקפה, אך טהרן חשפה את קלפיה ושינתה את

התגובה הישראלית לכך, שישה ימים בלבד לאחר מכן, הייתה המכה הראשונה שהובילה לפריצת הדרך הנוכחית: ישראל השתמשה בטכנולוגיה מתקדמת כדי "לפנות את הדרך" לאיראן מאיומים על חיל האוויר. לפי פרסומים שונים, במבצע זה הצליחה ישראל לנטרל מערכות הגנה אוויריות בסוריה, ובהמשך גם בסמוך למתקן הגרעיני בנתנז ובאיספהן. סוללת S-300 שהושמדה בנתנז הייתה כלי משמעותי של איראן, שהושמדה במתקפה זו.

ליל הטילים השני של איראן על ישראל, באוקטובר שעבר, היה גם הוא במובנים רבים תוצאה של פעולה שנקטה טהרן בשל האגו הפגוע שלה. אחרי חודשיים ארוכים שבהם כשלה הרפובליקה האסלאמית לנקום את חיסולו של אסמאעיל הניה, מנהיג חמאס, בלב טהרן [2] בפעולה שיוחסה לישראל [3] ואחרי שאיבדה את גם בן הברית המרכזי שלה באזור, חסן נסראללה, לצד גנרל איראני בכיר, לא הצליח ח'מינאי להתאפק עוד. הוא הורה על מטח שני כמעט מאתיים טילים בליסטיים על ישראל. הם גרמו נזק לא כבד, בעיקר לבסיסים של חיל האוויר, והאבדות בנפש כללו פלסטיני תושב עזה ביריחו, ללא ישראלים שנהרגו.

התגובה הישראלית סימנה את המשך המאבק הגלוי: לראשונה תקף חיל האוויר, תוך קבלת אחריות פומבית, בשטח איראן. צה"ל המשיך להשמיד מערכות הגנה אוויריות באיראן ובסוריה, כולל סוללות S-300 נוספות, בסיסי ייצור ואחסון טילים וכטב"מים, וכן אתר של תוכנית הגרעין בפרצ'ין. דווח עוד כי ישראל השמידה בתקיפה מערבליים לייצור דלק בליסטי לטילים, מה שעיקב את יכולתה של טהרן להתחמש בטיילים נוספים לקראת המשך המערכה, ולפי חלק מהטענות אף אולי שיבש את יכולתה להעביר עוד טילים לחות'ים.

מלבד המתקפות הישירות, שני אירועים נוספים שינו את מאזן הכוחות האזורי ועיצבו אותו לקראת המצב הנוכחי: הגאווה והביטחון האיראניים שיוכלו לפגוע בישראל המפולגת באוקטובר 2023 גרמו לכך שצה"ל התרומם ושביר את טבעת האש האיראני שנבנתה סביבו. תחילה הצליח לסכל את יכולתו של חמאס להוות איום על העורף הישראלי, אף שבעזה טרם הסתיימה המלחמה; בהמשך פגע אנושות בחיזבאללה, חיסל את מרבית הנהגתו מבלי שהאיראנים התערבו לטובתו, והצליח להתריע אותו עד שכיום הוא לא התערב במלחמה נגד איראן; ולבסוף השמיד את מרבית יכולות הצבא הסורי, בזמן שאיראן עמדה מהצד וצפתה באין אונים, מבלי להתערב, במורדים המשתלטים על דמשק ומדיחים את אסד, בן בריתה של איראן, מכיסאו.

לצד הפחתת יכולות ההיזק של החות'ים וההרתעה הכבדה נגד המיליציות העיראקיות הפרו-איראניות (בשיתוף פעולה עם ארה"ב), הצליחה כך מערכת הביטחון לנטרל את מרבית האיום האיראני על העורף הישראלי. למעשה, כפי שהוכיחה ההתנהלות ב"עם כלביא" עד כה, היא הותירה את איראן לשגר טילים לעבר ישראל לבדה. 3-4 טילים חות'יים הם כל הסיוע שהיא הצליחה לקבל מכל ארגוני הפרוקסי שבנתה וטיפחה במשך שנים, בעמל ובממון רב.

במקביל אירע תהליך נוסף: האיראנים לא הצליחו להתאפק, ולמרות הלחץ המערבי, על אף הדו"חות של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, המשך המלחמה מול ישראל ועליית טראמפ לשלטון, הם הוסיפו לקדם את תוכנית הגרעין. הם התריסו מול המערב בגלוי, התעקשו על זכותם להעשרת אורניום, ומתוך ראייה פרנואידית שלו ורצון למצוא "תעודת ביטוח" נגדו החליטו לפרוץ בחשאי לפצצה תוך כדי המשא ומתן עם האמריקנים.

שילוב של שני הגורמים הללו הביא לכך שההגנה האיראנית "ההיקפית" לא התקיימה עוד בחודשים האחרונים, ובמקביל היא אישרה את החשדות המערביים בדבר רצונה של טהרן להתחמש בגרעין. מכיוון שצה"ל ומשמרות המהפכה כבר התעמתו ישירות והתקדים כבר נוצר, נסללה הדרך למתקפה ישראלית חסרת תקדים ורחבת היקף בשטחה של הרפובליקה האסלאמית, במטרה להסיר את איום הגרעין והטילאות.

יש עוד עבודה

מתקפת הפתע הישראלית ב-13 ביוני היא השיא של השתלבות כל התהליכים הללו. במתקפה זו הצליחה ישראל לכתוש את ההישגים האיראניים של השנים האחרונות, בפרט בתחום הגרעין והטילאות, לחסל רבים ממנהיגי הצבא ומשמרות המהפכה, לאיין את השדרה המובילה של מדעני הגרעין ולהשיב לאחור לשנים רבות, ככל הנראה, את האפשרות של טהרן לפרוץ כעת לגרעין.

ההישג הישראלי, שכלל שליטה מוחלטת לא רק במרחב האווירי של איראן אלא במובנים רבים בגורלו ובחיייו של ח'מינאי, הוא מכה נוספת לאגו שלו. הוא גם שוחק את תדמיתו ואת תדמית ההנהגה האיראנית כולה בפני הציבור במדינה, שגם ככה חש ניתוק מהם. ההתקדמות בגרעין, התמיכה בטרור האזורי ובניית תוכנית הטילים תורצו כולם כאבני דרך שיובילו את איראן להגמוניה אזורית, וזו הייתה ההצדקה לסבל של האזרחים בגין העיצומים הבינלאומיים, המצב הכלכלי הקשה והיעדר תנאים בסיסיים. תוך שבוע כל ההישגים הללו נעלמו, והעם עדיין נותר בעוני מרוד, ללא הצדקה מעשית לכך.

החלטתו של הנשיא דונלד טראמפ להתערב במלחמה ולתקוף בפורדו, המקום שנחשב נקודת החוזה העיקרית של איראן, היא המכה האחרונה באגו של ח'מינאי. עוד לפני שנבין אם אכן הושמדו שלושה האתרים המרכזיים של תוכנית הגרעין (היקף הנזק כנראה יתברר בימים הקרובים), המנהיג הקשיש חש על בשרו את תחושת ההשפלה. ישראל, השטן הקטן, הורידה אותו על ברכיו, ובא השטן הגדול, ארה"ב, ושיטח אותו על גבו.

מלבד הנזק המעשי, ואפילו בלי קשר לשאלה אם יחדיו הצליחו צה"ל והצבא האמריקני להשמיד את תוכנית הגרעין לחלוטין או "רק" להסיג אותה לאחור שנים רבות ² זו מהלומה נפשית שח'מינאי יתקשה להתאושש ממנה בקרוב, ודאי בגילו המתקדם. מצבו הנפשי, לפי דיווחים בתקשורת המערבית, ירוד במיוחד. לא פלא שלפי הדיווחים הוא כבר הוציא לדרך את תהליך הבחירה ביורשו, לכאורה על רקע החשש שיחוסל.

בעת הזאת עומד ח'מינאי מול שתי אפשרויות: שימור הישרדותו של השלטון האיראני § מטרה שלשמה בין היתר בנה את הפצצה § או הסלמה נוספת, שתעלה לו ככל הנראה בחייו, בהישגים נוספים של הרפובליקה ואולי אפילו בעצם קיומה.

לא מעטים סבורים שדווקא במצב כזה הוא ידע ללכת לאחור, שכן שרידות המשטר היא היעד הראשון במעלה של הרפובליקה האסלאמית, והיא לא תסכן אותה. מנגד, אולי יבכר המנהיג הוותיק להסלים את המצב, להחזיר מנה אחת אפיים לארה"ב, ולבחון את כוחו מולם. לא מומלץ לזלזל באיראנים, למרות הכול § והאמריקנים אכן נערכו בהגנה מבעוד מועד. מכל מקום, את ההחלטה הזאת ייאלץ המנהיג העליון לקבל כאשר רבים מהמקורבים אליו, המעגל שאיתו היה מתייעץ על החלטותיו, כבר אינם לצידו.

ישראל כבר מילאה את היעד העיקרי של המלחמה הזאת: פגיעה אנושה בתוכנית הגרעין. היא ניצלה את שעתה הקשה ביותר לפני עשרים חודשים כדי להתאושש ולשנות את המציאות האזורית, והקרדיט על כך מגיעה לרבים בהנהגה הצבאית, הפוליטית, המדינית, הדיפלומטית, וכמובן לאזרחי ישראל כולם, שנרתמו § מי בעורף ומי בחזית § כדי לבצע את התמורה הזאת במו ידיהם. אך במקביל, יש לישראל עוד עבודה באיראן, כולל פגיעה קשה ככל האפשר בתוכנית הטילים, כדי למנוע ממנה לנסות לפגוע בנו בעתיד ולהסיר את האיום מעלינו. לפיכך, עצירת המלחמה עשויה להתגלות כעת כבעיה לא קטנה לצה"ל.

אבל אם מסתכלים על מה שקרה כאן בחודשים האחרונים, יש מה לבנות על כך שח'מינאי יבחר דווקא את האפשרות השנייה, ויפנה להסלמה מול האמריקנים וישראל. הוא עלול לסגור את מצרי הורמוז, מעורקי האנרגיה החשובים של העולם, לנסות לפגוע ביעדים אמריקניים ולהוסיף לשגר טילים על האזרחים בארץ. במצב כזה יוכל צה"ל להמשיך לפעול בחופשיות באיראן ולנסות להשיג לפחות את היעד השני שלו לסיכול תוכנית הטילים של הרפובליקה האסלאמית. חיל האוויר בוודאי ימשיך לעשות זאת בימים הקרובים, עד שתתבהר התמונה או שתחזור איראן לשולחן המשא ומתן, כדי שישראל תצא מהמערכה עם הישגים רבים ככל האפשר.

אפשר לקוות שלא אלמן ישראל, ושמלאכתנו בהקשר זה תיעשה על ידי אחרים. עד כה לא ידע המנהיג האיראני לבלוע את הגלולה המרה, לספוג את המכה לאגו ולקבל את ההחלטה הטובה לארצו. בכל פעם נכנס ח'מינאי לאותה דינמיקה של הסלמה, שרק הלכה וגבתה ממנו את מחירה. אפשר להניח שזו בהחלט אפשרות מעשית גם כעת, וכי האגו יוביל אותו להסלמה דומה. מכיוון שישראל גם כך במלחמה מול משטר האייתוללות, ועל רקע העובדה שארה"ב כבר קידמה את מיטב כוחותיה לאזור ומוכנה לכך, לא צפוי לצאת ממצב כזה הרבה טוב לאיראן. בחירה כזו גם תאפשר לישראל להשלים את המלאכה של הסרת האיום האיראני אחת ולתמיד.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 22 ביוני, 2025